

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ФІНАНСОВОГО ПРАВА

А.Ю. Осадчий, О.В. Закаленко, Д.А. Козачук

СКЛАДАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня в
Національному університеті «Одеська юридична академія»

Одеса – 2019

Автори:

Осадчий Анатолій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Закаленко Олена Василівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Козачук Діана Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Рекомендовано до друку

Навчально-методичною радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 2 від 25 жовтня 2019 року).

Рецензенти:

І.П. Голосніченко – доктор юридичних наук, професор, Заступник директора Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Х.П. Ярмакі – доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України

Складання судових рішень: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / А.Ю. Осадчий, О.В. Закаленко, Д.А. Козачук. 2019. 30 с.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Теми лекційних занять.....	5
Теми практичних занять.....	19
Завдання для самостійної роботи.....	21
Питання для підсумкового контролю	23
Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти	25
Шкала оцінювання	25
Перелік необхідної літератури	26
Додаток 1. Тестові завдання.....	29

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інститут судових рішень в адміністративному процесі. Судові рішення в адміністративному процесі виступають індивідуальними процесуальними правовими актами, що ухвалюється під час відправлення правосуддя в адміністративних справах. Розширення горизонтів дослідження судових рішень як актів реалізації судової влади, значне підвищення уваги до якості оформлення та змістовного їх наповнення як процесуальних документів сьогодні розглядається не тільки в якості ключової проблеми процесуального права, але й як особливий соціально-правовий феномен, що певною мірою уособлює базові характеристики відповідного суспільства і має значну аудиторію адресатів, охоплює не тільки сторін та інших учасників конкретного судового процесу, а й інші групи осіб, що мають певний інтерес до діяльності судів, у т. ч. й медіа. Така інтерпретація судових рішень вимагає застосування нових підходів до формулювання основних вимог, яким вони мають відповідати, а також формування у студентів навичок у складанні текстів судових рішень.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Складання судових рішень» полягає у формуванні серед здобувачів вищої освіти комплексного знання щодо предмету курсу, яке відповідає сучасним тенденціям розвитку адміністративного процесуального права.

Виходячи із мети вивчення навчальної дисципліни «Складання судових рішень» та відповідно до вимог профілю освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні **вміти**: вирішувати задачі, надані до теми практичних занять, виконувати завдання із самостійної роботи, досліджувати проблематику інституту судових рішень в адміністративному процесі, визначати його специфіку порівняно з відповідними інститутами інших процесуальних галузей права; демонструвати високий рівень правової свідомості, правового мислення і правової культури з дотриманням норм професійної етики та адміністративно-процесуального законодавства; усвідомлювати призначення судових рішень крізь призму їх властивостей та вимог, що висуваються до судових рішень; оцінювати та аналізувати конкретні правові ситуації при розгляді та вирішенні адміністративних справ та складати на їх підставі тексти відповідних судових рішень; демонструвати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для абстрактного мислення та впровадження інноваційної практики.

Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс	Семестр	Обсяг кредитів/год
другий (магістерський) рівень	Денна	ДВВ	2	3	2/60

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вид навантаження	год
Кількість кредитів/год	2/60
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:	30
лекційні заняття	14
практичні заняття	16
самостійна робота	30
Залік	-
Екзамен	+

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні проблеми судового рішення в адміністративному процесі

1. Сутність судових рішень в адміністративному процесі.
2. Підходи до класифікації судових рішень в адміністративному процесі.
3. Рішення в адміністративному процесі.
4. Ухвала в адміністративному процесі.
5. Постанова в адміністративному процесі.
6. Законна сила судових рішень. Негайне виконання судових рішень.

Основний зміст

1. Сутність судових рішень в адміністративному процесі

Реалізація судової влади при відправленні правосуддя в адміністративній справі пов'язана із застосуванням судом (суддею) як норм матеріального, так і численних норм процесуального права. Результати правозастосовної діяльності суду (судді) оформлюються у вигляді індивідуальних правових (правозастосовних) актів. Такі правозастосовні акти мають узагальнюючу назву судові рішення.

Судове рішення в адміністративному процесі – це індивідуальний процесуальний правовий акт, який ухвалюється під час відправлення правосуддя в адміністративній справі. Слід вказати на низку характерних рис судових рішень в адміністративному процесі, а саме на те, що вони:

є актами правосуддя, що ухвалюються судом (суддею), тобто органом, уповноваженим державою здійснювати правосуддя, що визначає державно-владний характер прийнятих актів, і спрямовані на реалізацію завдання адміністративного судочинства, яке полягає у справедливому, неупередженому та своєчасному вирішенні судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень;

за своєю правовою природою є індивідуальними (правозастосовними) правовими актами, які адресовані конкретним особам і містять владне судження суду (судді) з приводу вирішення як матеріально-правових, так і процесуальних питань. У цьому сенсі судове рішення виступає як юридичний факт матеріального і процесуального права, виступаючи елементом численних фактичних складів;

мають процесуальний характер, оскільки їх ухвалення здійснюється в процесуальній формі, що передбачена адміністративним процесуальним законодавством.

2. Підходи до класифікації судових рішень в адміністративному процесі.

Судові рішення в адміністративному процесі залежно від змісту питання, яке вирішується судом, поділяються на три види – ухвали, рішення та постанови (ч. 1 ст. 241 КАС України).

Проводити класифікацію судових рішень в адміністративному процесі можна й за іншими критеріями. Так, залежно від суб'єкту ухвалення судових рішень їх можна поділяти на такі, що ухвалюються суддею одноособово та такі, що ухвалюються колегіальним складом суду. Також, за формою судові рішення можуть бути письмовими (викладеними у паперовій та електронній формі) або усними (проголошуються у судовому засіданні із фіксацією у технічному записі судового засідання і занесенням до протоколу судового засідання).

3. Рішення в адміністративному процесі

Рішення – судове рішення, яким суд першої інстанції вирішує справу по суті.

Рішення адміністративного суду є найважливішим актом адміністративного процесу, що підводить підсумок роботи адміністративного суду першої інстанції з вирішення справи по суті. У цьому акті отримують захист законні права і інтереси фізичної та юридичної

особи, а також суб'єкта владних повноважень, які виступають сторонами адміністративної справи.

Під час ухвалення рішення суд вирішує наступні питання:

- 1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються;
- 2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження;
- 3) яку правову норму належить застосувати до цих правовідносин;
- 4) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити;
- 5) як розподілити між сторонами судові витрати;
- 6) чи є підстави допустити негайне виконання рішення;
- 7) чи є підстави для скасування заходів забезпечення позову.

При вирішенні справи по суті суд може задовольнити позов повністю або частково чи відмовити в його задоволенні повністю або частково.

4. Ухвала в адміністративному процесі

Ухвала – судове рішення, яким вирішуються усі інші питання, що виникають під час відправлення правосуддя в адміністративних справах, окрім тих, стосовно яких передбачено ухвалення рішень та постанов.

Отже, ухвалами вирішувати окремі питання, що виникають в процесі розгляду адміністративної справи, її виникнення, руху і припинення. Ухвали в адміністративному процесі можуть бути класифіковані за різними критеріями.

За формою ухвали адміністративного суду можуть бути такими, що складені в вигляді окремого документу або «протокольними».

За змістом ухвали поділяються на підготовчі, припинювальні, завершальні, відновні і окремі ухвали.

Підготовчі ухвали характеризуються тим, що вони вирішують окремі процесуальні питання по ходу розгляду справи, оформляють дії суду і осіб, що беруть участь в процесі. Вони не змінюють хід процесу.

Припинювальні ухвали перешкоджають відкриттю провадження у справі або зупиняють його подальший рух всупереч волевиявленню осіб, що звернулися за судовим захистом. Вони постановляються за відсутності передумов і умов, передбачених для реалізації зацікавленою особою права на судовий захист та в інших передбачених законом випадках.

Завершальні ухвали відрізняються від припинювальних тим, що підставою для припинення провадження у справі слугує волевиявлення зацікавлених осіб.

Особливу групу представляють відновні судові ухвали по оформленню дій, направлених на усунення недоліків рішення або підвищення ефективності його виконання.

Згідно ст. 249 КАС України суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним суб'єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону.

5. Постанова в адміністративному процесі.

Постанова – судове рішення, яким закінчується перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку.

Відповідно, у адміністративному процесі, постанови класифікуються в першу чергу залежно від судової інстанції, у який закінчується провадження внаслідок ухвалення постанови – на постанови суду апеляційної та постанови суду касаційної інстанцій.

На виконання завдання Верховного Суду, як найвищого суду у системі судоустрою України, щодо забезпечення сталості та єдності судової практики ч. 5 та 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів

владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

6. Законна сила судових рішень. Негайне виконання рішень

Законна сила судового рішення – це набуття ним властивостей акту правосуддя, направлено на виконання завдань адміністративного судочинства.

Загальний порядок набрання судовими рішеннями в адміністративному процесі законної сили визначений ст. ст. 255, 256, 325, 359 КАС України.

Властивість судового рішення, яке набрало законної сили розкривається в правових наслідках, які воно тягне. Таким чином, набрання судовим рішенням законної сили тягне за собою певні правові наслідки, які полягають в тому, що рішення набуває ряд нових властивостей – обов'язковості, неспростовності, виключності (винятковості), преюдиційності.

У випадках, визначених законом рішення суду може негайно виконуватись – ставати обов'язковим ще до набрання ним законної сили. Зазначені випадки визначені ст. 371 КАС України. Негайне виконання рішень буває двох видів – обов'язкове негайне виконання в силу припису закону та допущення рішення до негайного виконання, що є правом суду.

Тема 2. Вимоги, яким має відповідати судові рішення в адміністративному процесі

1. Поняття та підходи до визначення вимог до судового рішення в адміністративному процесі.
2. Законність та обґрунтованість.
3. Повнота.
4. Визначеність (категоричність).
5. Безумовність.
6. Зрозумілість.
7. Дотримання встановленої законом форми.

Основний зміст

1. Поняття та підходи до визначення вимог до судового рішення в адміністративному процесі

Судове рішення, як правозастосовний акт що ухвалюється при відправленні правосуддя, задля забезпечення реалізації завдання правосуддя в адміністративних справах (завдання адміністративного судочинства), повинно відповідати певним, встановленим законом вимогам. Недотримання таких вимог призводить до судових помилок - недоліків судового рішення, що тягне скасування чи зміну такого судового рішення судами вищестоящих інстанцій. У передбачених законом випадках усунути недоліки судового рішення може й суд, який його ухвалив.

Найбільш загальні, фундаментальні, вимоги до судового рішення в адміністративному процесі визначені у ст. 242 КАС України - це вимоги законності і обґрунтованості судового рішення. Окрім зазначених вимог до судового рішення аналіз законодавства і судової практики дозволяє виділити й низку інших вимог, які прямо законом не зазначені. Такі вимоги хоча і є похідними від вимог законності та обґрунтованості, але дозволяють підкреслити важливість деяких сутнісних рис судового рішення. Втім, однотайності щодо переліку таких вимог серед правників немає. Узагальнюючі основні підходи, щодо визначення переліку вимог, які висуваються до судових рішень, поряд із вимогами законності і обґрунтованості можна визначити наступні вимоги: повноти, визначеності, безумовності, зрозумілості і дотримання належної форми. Як можна побачити, певні з таких вимог характеризують зміст судового рішення, а інші – порядок його прийняття, оскільки важливі як зміст, так і форма, порядок прийняття судового рішення.

2. Законність та обґрунтованість

Законним є судове рішення, яке базується на засадах верховенства права, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права. При цьому, при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду (ч. 5 ст. 242 КАС України).

Обґрунтованим є судове рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин в адміністративній справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені під час судового розгляду справи (у судовому засіданні чи у порядку письмового провадження), з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

Вимоги законності та обґрунтованості судового рішення є нероздільними, без їх дотримання судове рішення не може відбутися як акт правосуддя. Тому саме з дотриманням вимог законності та обґрунтованості судового рішення пов'язується його правосудність.

3. Повнота

Вимога повноти судового рішення означає, що в ньому повинна бути дана відповідь на усі заявлені вимоги і заперечення, усі питання, які вирішувалися судом. Якщо мова йде про рішення – повнота означає відповідь на усі позовні вимоги, а також вирішення питання про розподіл судових витрат.

4. Визначеність (категоричність)

Визначеність (категоричність) судового рішення означає що в ньому повинні бути чітко визначені питання щодо наявності прав та обов'язків, їх конкретного змісту. Із змісту цієї вимоги також випливає недопустимість ухвалення альтернативних судових рішень, що встановлюють альтернативне право сторони або альтернативне право вибору порядку виконання судового рішення.

5. Безумовність

Судове рішення повинне бути безумовним – висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (ч. 7 ст. 246 КАС України).

6. Зрозумілість

Зрозумілість як вимога до судового рішення полягає у тому, що висновки суду повинні прямо впливати із мотивації (бути логічними), не допускати положень, які б суперечили або виключали одне одного, ускладнювали чи унеможливлювали його виконання.

7. Дотримання встановленої законом форми

Дотримання форми судового рішення, як вимогу до судового рішення слід розуміти в двох аспектах. По-перше, як дотримання процесуальної форми з погляду дотримання порядку ухвалення судового рішення. По-друге, дотримання процесуальної форми з погляду вимог до судового рішення адміністративного суду як документа.

Щодо дотримання процесуальної форми з погляду вимог до судового рішення адміністративного суду як документа – судове рішення повинно містити певні реквізити та відомості, що визначені ст. ст. 246, 248, 322, 356 КАС України.

Як письмовий документ, судове рішення також повинно бути чітким по викладенню і точним за змістом.

Чіткість викладення передбачає, зокрема, що: терміни, вжиті у судовому рішенні, відповідають тому змісту, який вони мають за законодавством України; такі терміни чітко співвідносяться з поняттями, які вони позначають; текст правової норми, застосованої судом, відтворюється без перефразовування і при цьому зрозуміло, де наводиться правова норма, а де суд дає своє тлумачення її змісту. Точність означає безпомилковий виклад його змісту.

Судове рішення як документ офіційно-ділового стилю повинно викладатися з дотриманням норм літературної мови та використанням уніфікованих зворотів ділової та

юридичної мови, мати логічну послідовність та нейтральний тон викладення матеріалу, характеризуватися точністю, стислістю і зрозумілістю викладення.

Тема 3. Ухвалення судових рішень в адміністративному процесі

1. Ухвалення судових рішень в нарадчій кімнаті. Відкладення складання повного тексту судового рішення.
2. Постановлення ухвал в судовому засіданні без виходу до нарадчої кімнати.
3. Ухвалення судових рішень поза судовим засіданням.
4. Окрема думка судді.
5. Внесення судового рішення до електронної системи документообігу суду та Єдиного державного реєстру судових рішень.

Основний зміст

1. Ухвалення судових рішень в нарадчій кімнаті. Відкладення складання повного тексту судового рішення

За змістом ч. 1 ст. 14 КАС України судові рішення, якими закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюються іменем України. Закінчення розгляду справи у розумінні цієї норми права є вирішення спору по суті судом першої інстанції та вирішення вимоги апеляційної та касаційної скарг судами відповідної інстанції. Отже, зазначена вимога не поширюється на інше закінчення розгляду справи (закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду), що оформлюється ухвалою.

За загальним правилом судові рішення викладаються у формі окремого документу - у паперовій та електронній формах. Судові рішення викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, передбачених Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, і підписуються електронним цифровим підписом судді (в разі колегіального розгляду - електронними цифровими підписами всіх суддів, що входять до складу колегії).

Рішення та постанови у судовому засіданні приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу. Ухвали, які постановляються у судовому засіданні і виготовляються окремим документом також приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглядає справу.

У виняткових випадках (під час ухвалення судових рішень у судовому засіданні) залежно від складності справи: складення рішення, постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як десять, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - п'ять днів з дня закінчення розгляду справи; складання повного тексту ухвали може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

Судове рішення (повне або скорочене) проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, негайно після виходу суду з нарадчої кімнати публічно, крім випадків, встановлених КАС України.

При проголошенні судового рішення (повного або скороченого) суддя не оголошує такі відомості щодо учасників справи:

- 1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі;
- 2) реєстраційні номери транспортних засобів;
- 3) номери банківських рахунків, номери платіжних карток;
- 4) інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні.

Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст судового рішення, порядок і строк його оскарження.

У разі неявки всіх учасників справи у судові засідання, яким завершується розгляд справи, ухвалення рішення, винесеного без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні), суд підписує рішення без його проголошення.

2. Постановлення ухвал в судовому засіданні без виходу до нарадчої кімнати

Ухвали з питань, які суд постановляє в судовому засіданні під час судового розгляду, можуть не викладатися окремим документом, а постановляються на місці без виходу до нарадчої кімнати, проголошуються судом негайно після їх постановлення і заносяться секретарем судового засідання до протоколу судового засідання.

Але в будь-якому разі окремим документом завжди належить викладати ухвали з питань (ч. 5 ст. 243 КАС України):

- 1) залишення позовної заяви без руху;
- 2) повернення позовної заяви;
- 3) відкриття провадження в адміністративній справі;
- 4) об'єднання справ та роз'єднання позовних вимог;
- 5) забезпечення доказів;
- 6) визначення розміру судових витрат;
- 7) продовження та поновлення процесуальних строків;
- 8) передачі адміністративної справи до іншого адміністративного суду;
- 9) забезпечення позову;
- 10) призначення експертизи;
- 11) виправлення описок і очевидних арифметичних помилок;
- 12) відмови в ухваленні додаткового судового рішення;
- 13) роз'яснення судового рішення;
- 14) зупинення провадження у справі;
- 15) закриття провадження у справі;
- 16) залишення позовної заяви без розгляду.

Окремим документом можуть викладатися також ухвали з інших питань, які вирішуються під час судового розгляду.

3. Ухвалення судових рішень поза судовим засіданням

Ухвали, які суд постановляє поза межами судового розгляду викладаються у письмовій формі.

Судове рішення, постановлене у письмовому провадженні, повинно бути складено у повному обсязі не пізніше закінчення встановлених КАС України строків розгляду відповідної справи, заяви або клопотання.

4. Окрема думка судді

Відповідно до ст. 34 КАС України усі питання, що виникають під час колегіального розгляду адміністративної справи, вирішуються більшістю голосів суддів. При прийнятті рішення з кожного питання жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання судового рішення. Головуючий у судовому засіданні голосує останнім.

Суддя, не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, може письмово викласти свою окрему думку. Про наявність окремої думки повідомляються учасники справи, без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення. Окрема думка вноситься до електронної системи документообігу суду та Єдиного державного реєстру судових рішень.

5. Внесення судового рішення до електронної системи документообігу суду та Єдиного державного реєстру судових рішень

Електронний примірник судового рішення або окремої думки судді виготовляється судом в автоматизованій системі документообігу суду у день ухвалення судового рішення або виготовлення його повного тексту в паперовій формі, підписується електронним

цифровим підписом судді, який ухвалив таке судове рішення, а в разі колегіального розгляду - електронними цифровими підписами усіх суддів, що входять до складу колегії, та зберігається у стані, що унеможливорює його подальше коригування.

Електронний примірник судового рішення або окремої думки судді оприлюднюється шляхом надсилання до Єдиного державного реєстру судових рішень у день його виготовлення засобами автоматизованої системи документообігу суду.

Відомості про набрання судовим рішенням законної сили (в тому числі за результатами розгляду справи судом апеляційної чи касаційної інстанції) вносяться до автоматизованої системи документообігу суду та надсилаються до Єдиного державного реєстру судових рішень засобами автоматизованої системи документообігу суду.

Реєстрація електронних примірників судових рішень та окремих думок суддів здійснюється адміністратором Єдиного державного реєстру судових рішень за допомогою відповідних програмно-апаратних засобів в день їх надходження з автоматизованої системи документообігу суду. За результатами реєстрації формується дата та час включення до Єдиного державного реєстру судових рішень електронного примірника судового рішення та окремої думки судді.

Зареєстровані електронні примірники судових рішень та окремих думок суддів протягом трьох робочих днів із дня їх реєстрації в Єдиному державному реєстрі судових рішень обробляються та знеособлюються в автоматичному режимі в порядку черговості їх надходження. Оброблення електронних примірників судових рішень та окремих думок суддів у справах, розгляд яких або вчинення окремих процесуальних дій у яких відбулися у закритому судовому засіданні, здійснюється протягом трьох робочих днів із дня їх надходження до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Тема 4. Структура судового рішення в адміністративному процесі

1. Загальна характеристика структури судових рішень в адміністративному процесі.
2. Складання вступної частини судового рішення.
3. Складання описової частини судового рішення.
4. Складання мотивувальної частини судового рішення.
5. Складання резолютивної частини судового рішення.
6. Особливості змісту ухвал, які є виконавчими документами.

Основний зміст

1. Загальна характеристика структури судових рішень в адміністративному процесі

Визначення вимог до судового рішення як процесуального документа пов'язано, зокрема, з визначенням вимог до структури судових рішень. Судове рішення, яке викладається окремим документом, складається з вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин.

Вимоги до структури окремих різновидів судових рішень встановлено: ст. 246 КАС України – для рішень, ст. 248 КАС України – для ухвал, ст. 322 КАС України – для постанов суду апеляційної інстанції, 356 КАС України – для постанов суду касаційної інстанції.

2. Складання вступної частини судового рішення

У вступній частині рішення зазначаються:

- 1) дата і місце його ухвалення;
- 2) найменування суду;
- 3) прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів;
- 4) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;
- 5) номер справи;
- 6) ім'я (найменування) сторін та інших учасників справи;
- 7) вимоги позивача;

8) прізвища та ініціали представників учасників справи та прокурора.

Особливості вступної частини постанов та ухвал визначено вищезгаданими нормами КАС України.

3. Складання описової частини судового рішення

В описовій частині рішення зазначаються:

- 1) стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача;
- 2) заяви, клопотання учасників справи;
- 3) інші процесуальні дії у справі (забезпечення доказів, вжиття заходів забезпечення позову, зупинення і поновлення провадження тощо).

Особливості описової частини постанов та ухвал визначено вищезгаданими нормами КАС України.

4. Складання мотивувальної частини судового рішення

У мотивувальній частині рішення зазначаються:

- 1) обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;
- 2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення;
- 3) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову;
- 4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку;
- 5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;
- 6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування;
- 7) мотиви, з яких у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень суд, відмовляючи у позові, дійшов висновку, що оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень визнано судом таким, що вчинено відповідно до вимог частини другої статті 2 цього Кодексу.

Особливості мотивувальної частини постанов та ухвал визначено вищезгаданими нормами КАС України.

5. Складання резолютивної частини судового рішення

У резолютивній частині рішення зазначаються:

- 1) висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог;
- 2) розподіл судових витрат;
- 3) строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження;
- 4) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків сторін (для фізичних осіб), за його наявності, або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України.

У разі необхідності у резолютивній частині також вказується про:

- 1) порядок і строк виконання рішення;
- 2) надання відстрочення чи розстрочення виконання рішення;
- 3) повернення судового збору;
- 4) призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дату, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру понесених нею судових витрат;
- 5) дату складення повного рішення суду.

При розгляді первісного і зустрічного позовів та при розгляді позову третьої особи з самостійними вимогами у рішенні вказуються результати розгляду кожного з позовів.

У спорі, що виник при укладанні або зміні адміністративного договору, в резолютивній частині вказується рішення суду щодо кожної спірної умови адміністративного договору.

Особливості резолютивної частини постанов та ухвал визначено вищезгаданими нормами КАС України.

6. Особливості змісту ухвал, які є виконавчими документами

У випадках, встановлених КАС України ухвали суду є виконавчими документами.

Ухвала, яка є виконавчими документами має відповідати вимогам до виконавчого документа, що встановлено ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якої у виконавчому документі зазначаються:

- 1) назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка його видала;
- 2) дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та, за наявності, по батькові (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або адреса місця проживання чи перебування (для фізичних осіб), дата народження боржника - фізичної особи;
- 4) ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань стягувача та боржника (для юридичних осіб – за наявності);
реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) боржника (для фізичних осіб - платників податків);
- 5) резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень;
- 6) дата набрання рішенням законної сили (крім рішень, що підлягають негайному виконанню);
- 7) строк пред'явлення рішення до виконання.

У виконавчому документі можуть зазначатися інші дані (якщо вони відомі суду чи іншому органу (посадовій особі), що видав виконавчий документ), які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення, зокрема місце роботи боржника - фізичної особи, місцезнаходження майна боржника, реквізити рахунків стягувача і боржника, номери їх засобів зв'язку та адреси електронної пошти.

Виконавчий документ підписується уповноваженою посадовою особою із зазначенням її прізвища та ініціалів і скріплюється печаткою. Скріплення виконавчого документа печаткою із зображенням Державного Герба України є обов'язковим, якщо орган (посадова особа), який видав виконавчий документ, згідно із законом зобов'язаний мати таку печатку.

Тема 5. Доступ до судових рішень в адміністративному процесі

1. Процесуальне значення доступу до судових рішень.
2. Отримання копій судових рішень особами, які беруть участь у справі. Надсилання судом особам, які беруть участь у справі копій судових рішень в електронному вигляді.
3. Отримання копій судових рішень особами, які не брали участі у справі, але щодо яких суд вирішив питання про їх права, свободи, інтереси чи обов'язки.
4. Особливості доступу до судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

1. Процесуальне значення доступу до судових рішень

За змістом принципу гласності і відкритості судового процесу та його повного фіксування технічними засобами ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про дату, час і місце розгляду своєї справи або обмежений у праві отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа, яка не є учасником справи, має право на доступ до судових рішень у порядку, встановленому законом. Особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, які подали апеляційну чи касаційну скаргу на відповідне рішення, мають право ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії судових рішень в порядку, передбаченому КАС України.

Задля практичної реалізації зазначеного принципу КАС України, Законом України «Про доступ до судових рішень» встановлено процесуальний порядок доступу до судових рішень як учасників справи, так і інших осіб.

2. Отримання копій судових рішень особами, які беруть участь у справі. Надсилання судом особам, які беруть участь у справі копій судових рішень в електронному вигляді

Порядок вручення судового рішення визначений ст. 251 КАС України.

Копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення.

У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення.

У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів із дня його складання в електронній формі у порядку, встановленому законом (у випадку наявності у особи офіційної електронної адреси), або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса у особи відсутня.

За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судові рішення було ухвалено в порядку письмового провадження, копія судового рішення надсилається протягом двох днів із дня його складання у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, – у випадку наявності у особи офіційної електронної адреси, або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса відсутня.

Днем вручення судового рішення є:

- 1) день вручення судового рішення під розписку;
- 2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи;
- 3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;
- 4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;
- 5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судові рішення надіслано на офіційну електронну адресу пізніше 17 години, судові рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що його вручено й особі, яку він представляє.

Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії і виконання такого рішення потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, в тому числі внесення записів до відповідних реєстрів, копія такого судового рішення також надсилається судом цим органам та (або) особам у строки та порядку, визначені цією статтею, для негайного виконання.

Копії судових рішень можуть бути видані повторно за заявою особи у порядку, встановленому законодавством.

Судові рішення вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

У випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі судові рішення надсилаються в паперовій формі рекомендованим листом із повідомленням про вручення.

3. Отримання копій судових рішень особами, які не брали участі у справі, але щодо яких суд вирішив питання про їх права, свободи, інтереси чи обов'язки

Особа, яка не брала участі у справі, але щодо якої суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого адміністративним судом будь-якої інстанції.

При цьому, відповідно до ст. 9 Закону України «Про доступ до судових рішень» особа, яка не бере (не брала) участі у справі, якщо судові рішення безпосередньо стосується її прав, свобод, інтересів чи обов'язків, звертається до апарату відповідного суду з письмовою заявою про:

- 1) надання можливості ознайомитися із судовим рішенням у приміщенні суду;
- 2) надання можливості виготовити копії судового рішення за допомогою власних технічних засобів;
- 3) виготовлення копії судового рішення апаратом суду.

У заяві особа повинна обґрунтувати, чому вона не змогла ознайомитися із судовим рішенням у Реєстрі, а також чому вона вважає, що судові рішення безпосередньо стосується її прав, свобод, інтересів чи обов'язків.

Заява розглядається відповідальною службовою особою апарату суду невідкладно, а якщо вона потребує додаткового вивчення – протягом трьох робочих днів. Про результати розгляду заяви службова особа апарату суду вносить запис до відповідного журналу із зазначенням відомостей про особу, яка звернулася із заявою.

Копія судового рішення, виготовлена апаратом суду, засвідчується відповідальною службовою особою апарату суду та печаткою суду із зазначенням дати.

За виготовлення копії судового рішення справляється судовий збір – 0,003 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб за кожний аркуш копії.

В ознайомленні із судовим рішенням та у виготовленні його копії належить відмовити, якщо:

- 1) до суду звернулася особа, яка не має процесуальної дієздатності, або особа від імені заінтересованої особи за відсутності відповідних повноважень;
- 2) матеріали справи передані до іншого суду чи на зберігання до державної архівної установи, а електронна копія судового рішення відсутня;
- 3) судові рішення безпосередньо не стосується прав, свобод, інтересів чи обов'язків цієї особи.

Рішення про відмову у наданні доступу до судового рішення викладається службовою

особою апарату суду в письмовій формі із зазначенням порядку його оскарження. Воно повинно бути вмотивованим.

Надання дозволу на доступ до судового рішення або відмова в цьому можуть бути оскаржені до голови відповідного суду або до суду в порядку, передбаченому законом.

За такими ж правилами забезпечується також доступ вказаних осіб до матеріалів справи, що необхідні для оскарження судового рішення.

4. Особливості доступу до судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень

Кожен має право на доступ до судових рішень у порядку, визначеному Законом України «Про доступ до судових рішень».

Для доступу до судових рішень Державна судова адміністрація України забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. Єдиний державний реєстр судових рішень – автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. До Єдиного державного реєстру судових рішень включаються усі судові рішення судів загальної юрисдикції та окремі думки суддів, не пізніше наступного дня після їх ухвалення або виготовлення повного тексту.

Судові рішення, внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України. Для реалізації права доступу до судових рішень, внесених до Єдиного державного реєстру судових рішень, користувачу надаються можливості пошуку, перегляду, копіювання та роздрукування судових рішень або їхніх частин.

Судді мають право на доступ до усіх інформаційних ресурсів Єдиного державного реєстру судових рішень. Доступ суддів до державної таємниці, що міститься в судових рішеннях, забезпечується відповідно до Закону України «Про державну таємницю».

Загальний доступ до судових рішень на офіційному веб-порталі судової влади України забезпечується за умови неразголошення відомостей, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу. Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями:

- 1) імена (ім'я, по батькові, прізвище) фізичних осіб;
- 2) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, ідентифікаційні номери (коди);
- 3) реєстраційні номери транспортних засобів, реєстраційні відомості реєстрів нерухомого майна;
- 4) номери банківських рахунків, номери платіжних карток;
- 5) інша інформація, що дає можливість ідентифікувати фізичну особу.

У текстах судових рішень, відкритих для загального доступу, не можуть бути розголошені відомості, для забезпечення нерозголошення яких було прийнято рішення про розгляд справи в закритому судовому засіданні.

Судові рішення можуть опубліковуватися в друкованих виданнях, поширюватися в електронній формі. Судові рішення, внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень, можуть офіційно опубліковуватися у друкованих виданнях. Судові рішення вважаються офіційно опублікованими за умови посвідчення органом, який забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, відповідності судових рішень оригіналам або електронним копіям судових рішень, внесених до Єдиного державного реєстру судових рішень. Судові рішення можуть офіційно опубліковуватися в скороченому обсязі, якщо це виправдано метою видання.

Тема 6. Недоліки судового рішення в адміністративному процесі та їх усунення

1. Поняття, ознаки та причини недоліків судового рішення (судових помилок) в адміністративному процесі.

2. Усунення недоліків судового рішення судом, який його ухвалив.
3. Перегляд судових рішень як спосіб усунення їх недоліків.

Основний зміст

1. Поняття, ознаки та причини недоліків судового рішення (судових помилок) в адміністративному процесі

Забезпечення реалізації завдань адміністративного судочинства при ухваленні судових рішень забезпечується через дотримання вимог до судового рішення. Недотримання таких вимог призводить до судових помилок – недоліків судового рішення, що тягне скасування чи зміну такого судового рішення судами вищестоящих інстанцій. У передбачених законом випадках усунути недоліки судового рішення може й суд, який його ухвалив.

2. Усунення недоліків судового рішення судом, який його ухвалив

Після ухвалення (проголошення) судового рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити таке судове рішення. Це є принциповим правилом та гарантією стабільності судового рішення та його незмінності. Але у визначених законом випадках суд, яких ухвалив судове рішення може самостійно усунути його недоліки.

КАС України передбачає три випадки коли суд вправі самостійно виправити його недоліки.

Суд, що ухвалив судове рішення, може за заявою учасника справи чи з власної ініціативи прийняти додаткове судове рішення (ухвалити додаткову постанову чи постановити додаткову ухвалу) у випадках, якщо:

- 1) щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, чи одного з клопотань не ухвалено рішення;
- 2) суд, вирішивши питання про право, не визначив способу виконання судового рішення;
- 3) судом не вирішено питання про судові витрати.

Додаткове судове рішення є невід'ємною складовою основного судового рішення.

Заяву про ухвалення додаткового судового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання судового рішення.

Суд, що ухвалив рішення, ухвалює додаткове судове рішення в тому самому складі протягом десяти днів з дня надходження відповідної заяви. Додаткове судове рішення ухвалюється в тому самому порядку, що й судове рішення (у судовому засіданні або письмовому провадженні). У разі необхідності суд може розглянути питання ухвалення додаткового судового рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

Про відмову в ухваленні додаткового рішення суд постановляє ухвалу.

Додаткове рішення або ухвала про відмову у прийнятті додаткового рішення можуть бути оскаржені. Суд може з власної ініціативи або за заявою учасника справи, чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні.

Опискою слід вважати помилку, що порушує правила граматики, синтаксису, пунктуації, нумерації, що мають вплив на зміст судового рішення та його виконання. Так, суд може допустити помилку у найменуванні органу чи особи, у назві та реквізитах рішення, яке визнано протиправним, тощо.

Очевидною арифметичною помилкою є порушення правил арифметики при розрахунках завданої шкоди, невикраденої зарплати тощо. Така помилка може призвести до неправильного визначення розміру задоволення позовних вимог грошового характеру.

Питання про внесення виправлень суд може вирішити в порядку письмового провадження. У разі необхідності суд може розглянути питання внесення виправлень у

судове рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів з дня її надходження.

Ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.

Якщо судове рішення є незрозумілим, суд, який його ухвалив, за заявою учасника справи або державного виконавця ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту. Подання заяви про роз'яснення судового рішення допускається, якщо воно ще не виконано або не закінчився строк, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання. Роз'яснення судових рішень, які не підлягають примусовому виконанню, певним строком не обмежене.

Суд розглядає заяву про роз'яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення (у судовому засіданні або письмовому провадженні), протягом десяти днів з дня її надходження. У разі необхідності суд може розглянути питання роз'яснення судового рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи та державного виконавця. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розгляду заяви.

Подання заяви про роз'яснення судового рішення зупиняє перебіг строку, встановленого судом для виконання судового рішення, а так само строку, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання.

Ухвалу про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні може бути оскаржено.

Результатом розгляду заяви про роз'яснення судового рішення є постановлення судом ухвали про задоволення заяви або відмову в задоволенні заяви.

В ухвалі про роз'яснення судового рішення суд викладає більш зрозуміло ті частини рішення, розуміння яких викликає труднощі, не змінюючи при цьому суть рішення і не торкаючись питань, які не були предметом судового розгляду.

Ухвалу про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні може бути оскаржено.

3. Перегляд судових рішень як спосіб усунення їх недоліків

Забезпечення права на апеляційний перегляд справи права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом виступає однією з засад правосуддя. Сама можливість перегляду судових рішень виступає складовою права на судовий захист та спрямована на забезпечення дотримання вимог до судових рішень, насамперед прав осудності. Стадіями адміністративного процесу, на яких забезпечується перегляд судових рішень виступають апеляційне та касаційне провадження, а також провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні проблеми судового рішення в адміністративному процесі

1. Сутність судових рішень в адміністративному процесі.
2. Підходи до класифікації судових рішень в адміністративному процесі.
3. Рішення в адміністративному процесі.
4. Ухвала в адміністративному процесі.
5. Постанова в адміністративному процесі.
6. Законна сила судових рішень. Негайне виконання судових рішень.

Література: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 42.

Тема 2. Вимоги, яким має відповідати судові рішення в адміністративному процесі

1. Поняття та підходи до визначення вимог до судового рішення в адміністративному процесі.
2. Законність та обґрунтованість.
3. Повнота.
4. Визначеність (категоричність).
5. Безумовність.
6. Зрозумілість.
7. Дотримання встановленої законом форми.

Література: 2, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 39, 42.

Тема 3. Ухвалення судових рішень в адміністративному процесі

1. Ухвалення судових рішень в нарадчій кімнаті. Відкладення складання повного тексту судового рішення.
2. Постановлення ухвал в судовому засіданні без виходу до нарадчої кімнати.
3. Ухвалення судових рішень поза судовим засіданням.
4. Окрема думка судді.
5. Внесення судового рішення до електронної системи документообігу суду та Єдиного державного реєстру судових рішень.

Література: 2, 7, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 39, 42.

Тема 4. Структура судового рішення в адміністративному процесі

1. Загальна характеристика структури судових рішень в адміністративному процесі.
2. Складання вступної частини судового рішення.
3. Складання описової частини судового рішення.
4. Складання мотивувальної частини судового рішення.
5. Складання резолютивної частини судового рішення.
6. Особливості змісту ухвал, які є виконавчими документами.

Література: 7, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 39.

Тема 5. Доступ до судових рішень в адміністративному процесі

1. Процесуальне значення доступу до судових рішень.
2. Отримання копій судових рішень особами, які беруть участь у справі. Надсилання судом особам, які беруть участь у справі копій судових рішень в електронному вигляді.

3. Отримання копій судових рішень особами, які не брали участі у справі, але щодо яких суд вирішив питання про їх права, свободи, інтереси чи обов'язки.
4. Особливості доступу до судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Література: 2, 7, 36, 45.

Тема 6. Недоліки судового рішення в адміністративному процесі та їх усунення

1. Поняття, ознаки та причини недоліків судового рішення (судових помилок) в адміністративному процесі.
2. Усунення недоліків судового рішення судом, який його ухвалив.
3. Перегляд судових рішень як спосіб усунення їх недоліків.

Література: 2, 7, 10, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 40, 44.

Тема 6. Складання судових рішень за фабулами

Варіант 1. Постановою лейтенанта управління патрульної поліції Проценко Є. Г. на громадянина Мунтяна І. В. накладене адміністративне стягнення у вигляді штрафу у сумі 255 грн. за перевищення швидкості руху автомобіля більш як на двадцять кілометрів на годину. Вказане правопорушення зафіксоване за допомогою показань технічного приладу, що не має функції фото- і кінозйомки. Мунтян І. В. звернувся до суду з позовом щодо оскарження даної постанови.

Завдання: Використовуючи фабулу скласти проект рішення суду.

Варіант 2. У зв'язку з побоюваннями переслідувань на території РФ за участь у протестах на Майдані Незалежності в період з грудня 2013 р. по лютий 2014 р. громадянин РФ Сахаров С. Я. звернувся з заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 05 жовтня 2017 р. Сахарову С. Я. було відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. 25 січня 2018 р. Сахаров С. Я. звернувся з новою заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, посилаючись в ній на побоювання переслідувань за участь у протестах на Майдані Незалежності та за розміщення на своїй сторінці у мережі Фейсбук матеріалів щодо засудження анексії Криму та участі РФ у гібридній війні на Донбасі. В прийнятті зазначеної заяви Сахарову С. Я. відмовлено оскільки заявнику раніше було відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Завдання: Використовуючи фабулу скласти проект рішення суду.

Література: 15, 20, 28, 29, 34.

Додатково: для варіанта 1- *Кодекс України про адміністративні правопорушення*; для варіанта 2 – *Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»*.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

До Теми 1. Теоретичні проблеми судового рішення в адміністративному процесі

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте відмінності судових рішень від інших правових актів.
2. Наведіть додаткові підходи до класифікації судових рішень.
3. Здійсніть класифікацію рішень в адміністративному процесі.
4. Визначте особливості законної сили ухвали в адміністративному процесі.
5. Проаналізуйте, чи мають постанови в адміністративному процесі таку ознаку як преюдиційність.
6. Надайте відповідь, чому в адміністративному процесі негайному виконанню підлягають тільки рішення.

До Теми 2. Вимоги, яким має відповідати судове рішення в адміністративному процесі

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізуйте основні підходи, наявні у спеціальній літературі, щодо переліку вимог до судових рішень.
2. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України щодо дотримання вимог законності та обґрунтованості судових рішень.
3. Наведіть практику Європейського суду з прав людини щодо належної мотивації судових рішень.
4. Визначте ухвали адміністративного суду, які є виконавчими документами.

До Теми 3. Ухвалення судових рішень в адміністративному процесі

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначить, чи підлягають ухваленню у нарадчій кімнаті судові рішення, які ухвалюються судом в письмовому провадженні.
2. Наведіть приклади ухвал, щодо яких закон не передбачає їх обов'язкового викладення як окремого документа, проте які слід викладати у вигляді окремого документа.
3. Запропонуйте структуру окремої думки судді.

До Теми 4. Структура судового рішення в адміністративному процесі

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

Кейс 1

Постановою лейтенанта управління патрульної поліції Проценко Є. Г. на громадянина Мунтяна І. В. накладене адміністративне стягнення у вигляді штрафу у сумі 255 грн. за перевищення швидкості руху автомобіля більш як на двадцять кілометрів на годину. Мунтян І. В. звернувся до окружного адміністративного суду з позовом щодо оскарження даної постанови. Яку ухвалу повинен постановити суддя на стадії відкриття провадження у даній справі? Підготувати її проект.

До Теми 5. Доступ до судових рішень в адміністративному процесі

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Наведіть, які відомості не можуть бути розголошені в текстах судових рішень, відкритих для загального доступу.
2. Визначить порядок доступу до судових рішень особою, яка не бере (не брала) участі у справі якщо судові рішення безпосередньо стосується її прав, свобод, інтересів чи обов'язків.

До Теми 6. Недоліки судового рішення в адміністративному процесі та їх усунення

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

Кейс 1

Судом постановлено ухвалу, якою задоволено два клопотання позивача, питання щодо третього клопотання, яке заявлялося позивачем одночасно з двома попередніми судом вирішено не було. Що повинен вчинити суд в даній ситуації?

Кейс 2

В рішенні суду про задоволення позовних вимог щодо визнання протиправним та скасування індивідуального акта не вирішено питання про відшкодування документально підтверджених витрат позивача на правничу допомогу адвоката. Складіть проект відповідного судового рішення.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Сутність судових рішень в адміністративному процесі.
2. Судове рішення як акт правосуддя.
3. Судове рішення як індивідуальний правовий акт.
4. Судове рішення як процесуальний акт.
5. Підходи до класифікації судових рішень в адміністративному процесі.
6. Форма судових рішень.
7. Рішення в адміністративному процесі.
8. Ухвала в адміністративному процесі.
9. Класифікація ухвал в адміністративному процесі.
10. Припинювальні та завершальні ухвали.
11. Окрема ухвала.
12. Викладення ухвал окремим документом.
13. Постанова в адміністративному процесі.
14. Законна сила судового рішення.
15. Проблемні питання преюдиційності судових рішень.
16. Набрання судовим рішенням законної сили.
17. Негайне виконання рішень в адміністративному процесі.
18. Загальна характеристика вимог до судового рішення в адміністративному процесі.
19. Правосудність судового рішення.
20. Законність та обґрунтованість судового рішення: рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України.
21. Повнота судового рішення.
22. Визначеність (категоричність) судового рішення.
23. Безумовність судового рішення.
24. Зрозумілість судового рішення.
25. Дотримання процесуальної форми судового рішення як документа.
26. Загальна характеристика порядку ухвалення судових рішень.
27. Ухвалення судових рішень в нарадчій кімнаті. Скорочене та повне судове рішення.
28. Проголошення судового рішення.
29. Постановлення ухвал в судовому засіданні без виходу до нарадчої кімнати.
30. Ухвалення судових рішень поза судовим засіданням.
31. Особливості ухвалення судових рішень колегіальним складом суду.
32. Окрема думка судді.
33. Внесення судового рішення до електронної системі документообігу суду та Єдиного державного реєстру судових рішень.
34. Загальна характеристика структури судового рішення в адміністративному процесі.
35. Зміст рішення.
36. Зміст ухвали.
37. Особливості змісту ухвал, які є виконавчими документами.
38. Зміст постанови.
39. Складання вступної частини судового рішення.
40. Складання описової частини судового рішення.
41. Складання мотивувальної частини судового рішення.
42. Складання резолютивної частини судового рішення.
43. Належна мотивація судових рішень: практика Європейського суду з прав людини.
44. Належна мотивація та врахування висновків щодо застосування норм права (правових позицій) Верховного Суду при складанні судових рішень.
45. Впровадження нових стандартів складання судових рішень Верховним Судом.

46. Доступ до судових рішень в адміністративному процесі.
47. Вручення судового рішення.
48. Доступ до судових рішень через Єдиний державний реєстр судових рішень.
49. Доступ до судових рішень осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.
50. Недоліки судового рішення в адміністративному процесі та способи їх усунення.
51. Додаткове судове рішення .
52. Виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні.
53. Роз'яснення судового рішення.
54. Перегляд судових рішень як спосіб усунення їх недоліків.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
2. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е.Ф. Демський. К. : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
3. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 304 с.
4. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика / за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової; Серія наукових видань «Доктрина адміністративного права, адміністративного процесу, фінансового права. О.: Фенікс, 2013. 394 с.
5. Анісімова, А.В. Судове рішення в адміністративному судочинстві: поняття та значення / А.В. Анісімова, О.О. Казімірова // Матеріали XX Ювілейної міжнародної звітної конференції юних юристів, студентів, аспірантів і молодих вчених, присвяченої 20-річчю Національного університету «Одеська юридична академія» та 170-річчю Одеської школи права (Одеса, 12 трав. 2017 р.): у 3 т.: Т. 2. 2017. С. 80-81.
6. Бояринцева М. Поняття та види судових рішень адміністративних судів // Адміністративне право і процес. 2019. № 6. С. 129-134.
7. Братель О. Функції процесуальних юридичних фактів у цивільному судочинстві України / О.Братель // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 3. С. 4-14.
8. Вігье Жак. Адміністративна юстиція / Жак Вігье; пер. з фр. А. Корнійчука. – К. : Конус-Ю, 2008. 157 с.
9. Гаврік Р. О. Незмінність як елемент законної сили рішення суду першої інстанції у цивільній справі / Р. О. Гаврік // Форум права. 2008. № 2. С. 50-59.
10. Гаврік Р. О. Сутність та зміст законної сили рішення суду у цивільній справі // Університетські наукові записки. Хмельницький, 2008. Вип. 2 (26). С. 79–86.
11. Горбалінський В.В. Судова помилка в адміністративному судочинстві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Горбалінський Володимир Володимирович ; Нац. авіац. ун-т. Київ, 2015. 19 с.
12. Гордєєв В. В. Детермінація юридичних фактів у адміністративному судочинстві України [Текст] : монографія / В. В. Гордєєв. Х. : Харків юридичний, 2013. 251 с.
13. Гордєєв, В. Судове рішення адміністративного суду як юридичний факт / Віталій Гордєєв // Вісник державної судової адміністрації України. 2012. № 4. С. 25-32.
14. Гриб А.М., Михайлов О.М. Правовий пуризм в судових рішеннях суду першої інстанції / Конгрес міжнародного і європейського права : матеріали Конгресу (м. Одеса, 19 квіт. 2019 р.). Одеса, 2019. С. 183-187.
15. Громов Н., Кечеруков С. Законная сила судебного решения. Законность. 1999. № 2. С. 37–41.
16. Грось Л. А. Судебное решение – акт применения норм процессуального и материального права, юридический факт в процессуальном и материальном праве. Lex russica. 2004. № 1. С. 195–201.
17. Гурвич М. А. Судебное решение: теоретические проблемы. / М.А. Гурвич. – М: Юрид. лит-ра, 1976. 173 с.
18. Джафарова О. В. Судові рішення в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики [Текст] : монографія / О. В. Джафарова, Я. П. Синицька. Харків : НікаНова, 2014. 237 с.

19. Завадская Л. Н. Судебное решение – акт защиты права. Теория права : новые идеи. М., 1991. Вып. 1. С. 144–152.
20. Заєць Ж.Ю. Судове рішення як головний процесуальний акт цивільного процесу: сутність, значення і вимоги, що пред'являються у законодавстві / Ж.Ю. Заєць // Верховенство права очима правників-початківців : матеріали Всеукр. студент. наук. конф., присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчя Одес. школи права (Одеса, 26 квітня 2012 р.) . 2012 . - 980 с. - С. 295-297.
21. Зайцев И. Судебное решение как процессуальный документ. Российская юстиция. 1995. № 4. С. 20–21.
22. Керноз Н. Є. Перегляд судових рішень у порядку адміністративного, цивільного, господарського судочинства як різновид судового захисту прав, свобод та інтересів осіб [Текст] : навч. посібник / Н. Є. Керноз ; Чернігівський держ. ін-т права, соціальних технологій та праці. Чернігів : Чернігівські обереги, 2006. 75 с.
23. Ківалов С. В. Адміністративне судочинство України : практикум / С. В. Ківалов, О. В. Бачеріков, К. В. Бондаренко, С. В. Осауленко. – Одеса : Фенікс, 2014. 64 с.
24. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Каргузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
25. Ківалов С. В. Процесуальні форми у діяльності адміністративних судів: правова природа і правове регулювання // Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 65. С.7-21.
26. Ківалов С. В. Адміністративне процесуальне (судове) право України: підручник / За заг. ред. С. В. Ківалова. О. : «Юридична література», 2007. 312 с.
27. Клинова Е. В. Исключительность как свойство законной силы судебных решений. Российский судья. 2003. № 9. С. 18–23.
28. Князев А. А. Исключительность как свойство судебного решения. Lex russica. 2004. № 1. С. 229–240.
29. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // www.rada.gov.ua
30. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / за ред. Р. О. Куйбіди; Центр політико-правових реформ. Вид. 2-ге. доповн. К. : Юстініан, 2009. 976 с.
31. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / за ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитоновой Х. : ТОВ «Одіссей», 2005. 552 с.
32. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / Н. О. Армаш [та ін.]; заг. ред. А. Т. Комзюк. К. : Прецедент : Істина, 2009. 823 с.
33. Козачук Д.А., Басалюк Н.В., Таркін В.П. Зловживання учасниками процесу своїми процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Молодий вчений. 2018. № 4 (56). С. 685-689.
34. Коломоєць Т. О. Внутрішнє переконання судді в адміністративному процесі: теоретико-правовий та праксеологічний аспект формування : монографія / Т. О. Коломоєць, В. О. Немченко. Херсон : Гельветика, 2013. 180 с.
35. Колотілова, І.О. Судові рішення та рішення суду: співвідношення понять / І.О. Колотілова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція : зб. наук. праць. 2014. Вип. 10-2, Т. 1 . С. 190-192.
36. Колпаков В. К. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : моногр. / В. К. Колпаков, В. В. Гордеев. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 127 с.
37. Колпаков В. К. Настільна книга професійного судді при розгляді адміністративних справ [Текст] : склад. суд. процес. док. за Кодексом адм. судочинства України : наук.-практ. комент. : [наук.-практ. посіб. для судді] / В. К. Колпаков, В. В. Гордеев. Х. : Харків юридичний, 2011. 480 с.

38. Колпаков В. К. Теорія і практика адміністративного судочинства [Текст] : монографія / В. К. Колпаков, В. В.Гордєєв ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Місто, 2011. 383 с.
39. Конституція України від 28.06.1996 р. // www.rada.gov.ua
40. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України / В. М. Кравчук. Х. : Фактор, 2011. 800 с.
41. Кривцова, І.Європейські стандарти судочинства: деякі теоретико-методологічні зауваження / І. Кривцова // Юридичний вісник. 2010. № 1. С. 53-58.
42. Кузнєцова Н. Підвищення рівня якості правосуддя в Україні крізь призму судових рішень (у контексті дотримання європейських стандартів) : Виступи учасників міжнародного форуму / Наталія Кузнєцова // Вісник Верховного Суду України : офіційне наук.-практ. вид. 2017. № 8.С. 2-5.
43. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу : навч. посібник / О. В. Кузьменко ; Нац. акад. внутр. справ. К.: Юрінком Інтер, 2013. 206 с.
44. Куйбіда Р. Посібник із написання судових рішень / Р. Куйбіда, О. Сироїд. К.: «Дрім Арт», 2013. 224 с.
45. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В.В. Комарова. Х. : Право, 2011. 1352 с.
46. Лупинская, П. Судебные решения: содержание и форма. Российская юстиция. 2001. № 11. С. 57–59.
47. Матвійчук В. К. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : у 2-х т. / В. К. Матвійчук. І. О. Хар. 2-ге вид., змінене та доповн. К. : Алерта. 2008. Т. І. 787 с.
48. Матвійчук В. К. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : у 2-х т. / В. К. Матвійчук, І. О. Хар. К. : Алерта, 2008. Т. 2. 751 с.
49. Написання судових рішень : науково-практичний посібник викладача / відп. ред. та упоряд. : Девід Вон [та ін.] ; Акад. суддів України. К. : Юрінком Інтер, 2016. 257 с.
50. Написання судових рішень [Текст] : посіб. для суддів / відп. ред. та упоряд. : Девід Ван [та ін.] ; Акад. суддів України. К. : Юрінком Інтер, 2010. 80 с.
51. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / Вищий адміністративний суд України / О. М. Пасенюк (заг.ред.). К. : Юрінком Інтер, 2009. 704 с.
52. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / Темкіжев І. Х. та ін. ; за заг. ред. І. Х. Темкіжева ; Вищ. адмін. суд України. вид. 2-е. долови, і перероб. К. : Юрінком Інтер, 2013. 720 с.
53. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. К. : Конус-Ю, 2007. 272 с.
54. Писаренко Г. М. Судові рішення в адміністративних справах: поняття, види, особливості ухвалення. Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць. Вип. 62 / ред. кол. С. В. Ківалов та ін. Одеса: Юридична література, 2011. С. 43–51.
55. Посібник з написання судових рішень у цивільному і кримінальному судочинстві. К.: Ваїте, 2016. 206 с.
56. Правовий режим судового рішення у господарському процесі [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Григор'єва Вікторія Василівна ; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2009. 18 с.
57. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. // www.rada.gov.ua
58. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень: Рішення Вищої ради правосуддя від 19.04.2018 р. // www.rada.gov.ua
59. Рабінович, П. Обґрунтування балансу інтересів (потреб) у судових рішеннях загального значення / П. Рабінович // Право України : Юрид. журн. 2016. № 10. С. 49-55.

60. Розум І. О. Судове рішення у справах адміністративної юрисдикції: спектральний аналіз дискусійних теоретичних аспектів сутності та правової природи. // Юридичний вісник. 2017. № 3. С. 54-60.
61. Руда О. Ю. Вимоги, яким мають відповідати судові рішення адміністративних судів / Оксана Юріївна Руда, Олена Вікторівна Ткаля // Новітні наукові дослідження держави і права : зб. наук. праць . 2014 . С. 275-279.
62. Самолук, Ю.М. Судове рішення у цивільному процесі: спірні питання / Ю.М. Самолук // Судова апеляція. 2009. № 1. С. 91-98.
63. Сахнова Т. В. Законная сила судебного решения и иных судебных постановлений. Правоведение. 2007. № 3. С. 126–138.
64. Сердюк В. Обов'язковість судового рішення : Окремі питання теорії і практики // Вісник прокуратури. 2006. № 8. С. 79-88.
65. Синицька Я. П. Юридична природа судового рішення в адміністративному судочинстві. Форум права. 2011. № 4. С. 681–685.
66. Степашко, О. І. Судові рішення у податкових спорах в адміністративному судочинстві України : 12.00.07 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Степашко Олександр Іванович ; ДНДІ МВС України. Київ, 2014. 20 с.
67. Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес / В. С. Стефанюк ; Академія правових наук України. Інститут приватного права і підприємництва. Х. : Консум, 2003. 463 с.
68. Судові рішення в кримінальному провадженні України [Текст] : монографія / І. І. Когутич; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т, Каф. кримін. процесу і криміналістики. – Л. ; Т. : Підручники і посібники, 2013. 183 с.
69. Тестові завдання із дисциплін «Адміністративне право» та «адміністративно-процесуальне право»: практикум / Л. Р. Біла-Тіунова, Є. І. Білокур, Т. І. Білоус-Осінь [та ін.] ; за заг. ред. Л. Р. Білої-Тіунової. Одеса: Фенікс, 2018. 351 с.
70. Тоцька, К. Судове рішення як підстава обмеження прав на земельну ділянку при її викупі для суспільних потреб / К. Тоцька // Поняття та категорії юридичної науки : матеріали 5-ої міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 лист. 2014 р.) : зб. наук. праць. 2014 . С. 429-431.
71. Труш М. І. Вимоги до судового рішення в адміністративній справі / М. І. Труш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2013. Випуск 58. С. 170–175.
72. Труш М. І. Межі законної сили судових рішень в адміністративній справі / М.І.Труш // Адміністративне право і процес. – № 1(11). 2015. С. 277–282.
73. Труш М. І. Структура судового рішення в адміністративній справі / М. І. Труш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Випуск 62. С. 128–137.
74. Фазикош Г. В. Судове рішення в цивільному судочинстві [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Фазикош Ганна Василівна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2008. 20 с.
75. Фазикош, Г. Змагальний тип цивільного судочинства та вплив змагальних процедур на судові рішення // Право України. 2002. № 12. С.27-32.
76. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ю. Л. Шеренін; кер. роботи С. В. Ківалов; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 22 с.
77. Шкарнега, О. С. Судові рішення в адміністративних справах щодо усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання / О. С. Шкарнега // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. Т. 2 . 2016 . С. 83-85.

78. Шумська, Н. Л. Спірні питання викладу вступної частини рішення суду у цивільній справі / Н. Л. Шумська // Вісник Верховного Суду України. 2016. № 2. С. 42-46.
79. Як ознайомитися із судовим рішенням ? / авт.-упоряд. Т. В. Руда. - Київ : Центр політ.-прав. реформ, 2008. - 40 с.
80. Як ознайомитися із судовим рішенням?/ Автор-упорядник Т. В. Руда. Київ, 2011. 24 с.
81. Lahutina, I., Osadchyi, A., Zakalenko, O., Kozachuk, D., & Bolshakova, O. (2019). The modern concept of Ukrainian administrative justice. Amazonia Investiga, 8(23), 707-712. Режим доступу : <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/925>

**ДОДАТОК 1.
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ**

У якій формі адміністративним судом приймається судове рішення в апеляційному та касаційному порядку?

- A) постанови
- B) рішення
- C) ухвали
- D) вироку

Яке рішення суд направляє відповідним суб'єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону, які було виявлено під час розгляду справи?

- A) постанову
- B) додаткову ухвалу
- C) окрему ухвалу
- D) спеціальну ухвалу

Що з перерахованого НЕ є вимогою, що пред'являється до судового рішення?

- A) законність
- B) обґрунтованість
- C) верховенство права
- D) гласність

З якого моменту за загальним правилом набирає законної сили рішення суду?

- A) після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо таку скаргу не було подано
- B) після закінчення строку подання апеляційної скарги незалежно від її подання
- C) з моменту проголошення
- D) з моменту постановлення

З якого моменту набирає законної сили постанова суду апеляційної інстанції, якщо її було прийнято за наслідками розгляду справи у письмовому провадженні?

- A) після закінчення строку подання касаційної скарги, якщо таку скаргу не було подано
- B) після закінчення строку подання касаційної скарги незалежно від її подання
- C) з моменту її підписання суддею (суддями)
- D) з моменту проголошення

Яка з перерахованих ухвал адміністративного суду, о постановляються у судовому засіданні, НЕ викладається окремим документом?

- A) про повернення позовної заяви
- B) про призначення експертизи

- С) про забезпечення доказів
 - Д) про вступ до участі у справі третіх осіб
- ANSWER: D

Що з перерахованого НЕ відображається в описовій частині рішення адміністративного суду?

- А) стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача
- В) заяви, клопотання учасників справи
- С) зупинення і поновлення провадження
- Д) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення

На який строк може бути відкладено складення рішення у повному обсязі?

- А) не більш як два дні
- В) не більш як три дні
- С) не більш як п'ять днів
- Д) не більш як десять днів

Що з перерахованого НЕ є підставою прийняття адміністративним судом додаткового судового рішення?

- А) щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, не ухвалено рішення
- В) неповне з'ясування судом обставин, що мають значення для справи
- С) судом не вирішено питання про судові витрати
- Д) суд, вирішивши питання про право, не визначив способу виконання судового рішення

Які з перерахованих судових рішень НЕ підлягають негайному виконанню?

- А) про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності
- В) про уточнення списку виборців
- С) про поновлення на посаді у відносинах публічної служби
- Д) про припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності